

Іншим способом є вирощування рябчиків у відкритому ґрунті, що можливо завдяки помірно-континентальному клімату на території Полтавської області, який найкраще відповідає біології більшості рябчиків. Цей спосіб є найбільш оптимальним для вирішення завдання збереження рідкісних видів рябчиків у культурі.

У природних умовах різні види рябчиків приурочені до різних екоотопів: на більш відкритих місцях чи в тіні чагарників, на південних чи північних схилах. Тому навіть в межах одного ареалу у різних видів є свої специфічні вимоги. Ці вимоги визначають правила, які допомагають задовольнити індивідуальні вимоги кожного виду. Про них дізнаються і їх коректують уже при вирощуванні рослин. Види *Fritillaria* є вимогливими до кислотності ґрунту і його структури, стійкості до вітру, чутливості до тих чи інших захворювань. Що ж до освітленості, то при культивуванні напівтінь задовольняє майже всі види [6,7].

Отже, перспективним для збереження представників роду *Fritillaria* L. є охорона на природно-заповідних територіях, культивування та вирощування у ботанічних садах, створення банку насіння з метою збереження генофонду усіх відомих ценопопуляцій видів роду.

Література

1. Байрак О.М., Стецюк Н.О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. – Полтава, Верстка, 2005. – С.161-163.
2. Бондаренко Л. «Как вырастить видовые рябчики» // «Цветоводство» – 2002. – №6.
3. Андрієнко Т.Л., Байрак О.М., Залудяк М.І. та ін. Заповідна краса Полтавщини. та інші – Полтава: ІВА «Астрєя», 1996.– 188 с.
4. Збережи, де стоїш, де живеш. По сторінках Червоної книги Полтавщини. Рослинний світ / під заг. ред. О.М. Байрак. – Полтава: Верстка, 1998. – 205 с.
5. Мельник В.И. *Fritillaria meleagris* (Liliaceae) на Украине // Ботанический журнал, 1999. – Т.84, №8. – С.81-86.
6. Новикова О. В. Рябчик: Разведение и уход. – М.: РИПОЛ классик, 2006. – 64с. – (Цветочное настроение).
7. Сазонов С. Сто ипостасей рябчиков // Вестник цветовода. – 2004. – №1.
8. Стецюк Н.О., Віденко І.П. Сучасний стан та структура ценопопуляцій видів роду *Fritillaria* L. в деяких місцезнаходженнях Полтавської області // Інтродукція та акліматизація. – 2006. – Т. 54. – Вип. 6 (26). – С. 14-26.

ФАРМАКОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ВИДІВ *CUCURBITA PEPO* L TA *CUCURBITA MOSCHATA* L.

Папка О.С.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

У наш час, коли стан здоров'я населення України бажає бути кращим, коли різноманітні захворювання чекають нас на кожному кроці, люди все частіше готові віддати останні гроші за препарати, які на їхню думку, вилікують недуги. Та у багатьох випадках ми навіть і не здогадуємося, що найкращі ліки лежать просто у нас під ногами. Це не тільки усім відомі лікарські рослини природних цинозів, а й наші, добре знайомі городні культури. І серед них одне з перших місць займає рід *Cucurbita* L. Лікарські властивості гарбузів відомі з давніх часів. Про них писав ще грецький лікар Діоскорид в І ст. н.е. Згадували у своїх роботах цінні властивості даних рослин і китайські медики. А в XV ст. Амірдовлад Амасіаці писав про гарбуз: «Він допомагає при болях голови, пух-

линах мозку, а також при меланхолії. Він робить зуби білішими, допомагає при болях у грудях, сік втамовує спрагу»[2].

На сьогодні фармакологічні властивості гарбузових широко застосовують як у науковій, так і в народній медицині. Як сировину використовують м'якуш, насіння, квітки, листки. Саме у м'якоті містяться вітаміни групи В (по 0,06 мг), С (10-40 мг %), жири(0,1-0,15 мг) вуглеводи, мінеральні солі, за вмістом яких гарбузи попереду багатьох відомих овочів [4]. Окрім того ці чудодійні овочі містять у своєму складі залізо, необхідне для утворення кров'яних тілець; пектин, який захищає слизову оболонку шлунку і кишечника, виводить з організму токсичні речовини. Свіжий сік з м'якоті плодів роду *Cucurbita* вживають при порушених функціях нирок і сечового міхура (в плодах містяться ферменти, які перетворюють білок в розчинний пептон, що особливо важливо для людей з хворими нирками). Насіння володіє глисто- і сечогінними властивостями. У медицині насіння гарбузових і приготовані з них препарати, застосовують при лікуванні стрічкових гельмінтів – свинячої, бичачого цип'яків. На основі гарбузової олії створені ряд препаратів, що стимулюють роботу печінки [1].

За методикою Б. П. Плешкова [3] в умовах фізіологічної лабораторії кафедри ботаніки нами було проведено дослідження по визначенню провітаміну А – каротину, який міститься в плодах різних сортів гарбузів. У рослинних організмах вітаміну групи А немає, але в них міститься каротин – провітамін А(C₄₀H₅₆), який в організмі людини і тварин перетворюється на вітамін А. Експеримент здійснювали за загальноприйнятою методикою: каротин екстрагували з досліджуваного матеріалу ацетоном, з наступним додаванням бензину. Потім очищували бензиновий розчин методом хроматографічної адсорбції. Кількість каротину в очищеній суміші визначали колориметрично по інтенсивності жовтого забарвлення розчину, порівнюючи його з чистим каротином.

У ході роботи визначали вміст каротину у таких сортах – Стофунтовий, Старосільський, Вітамінний, Український багатоплідний, Медовий білий, Столовий зимовий, Биківський великоплідний, Дніпропетровський кущовий, Бірючекутський, Мозолівський, які вирощували в умовах с. Бірки В. Багачанського району. Даний район входить до складу зони лівобережного Лісостепу України. Ґрунти господарства представлені переважно чорноземом глибоким, мало гумусним, з гумусовим горизонтом 45-50 см. Клімат зони помірно- континентальний

Накопичення каротину пов'язане з тривалістю життя плоду. Його вміст збільшується в процесі зберігання до 70 днів, а потім починає зменшуватися. Що стосується добової потреби людини у каротині, то вона перевищується 80 г гарбуза. Метою дослідження передбачалося здійснити порівняльну оцінку фармакологічних властивостей за вмістом каротину у районованих сортах видів *Cucurbita Pepo L.* та *Cucurbita Moschata L.*, результати відображені в таблиці.

Наведені дані свідчать, що вміст каротину суттєво відрізняється у досліджуваних видів. А саме, кількість каротину була вищою у виду *Cucurbita Moschata L.* від 6-16 мг%, тоді як сорти виду *Cucurbita Pepo L.* відзначалися низькими показниками (3,5-5,5 мг%) вмісту каротину у плодах.

Вміст каротину в різних сортах роду *Cucurbita L.*

№ п/п	Вид	Сорт	Вміст каротину, мг %
1.	<i>Cucurbita Moschata L.</i>	Стофунтовий	6
2.	<i>Cucurbita Moschata L.</i>	Старосільський	9
3.	<i>Cucurbita Moschata L.</i>	Вітамінний	16
4.	<i>Cucurbita Pepo L.</i>	Український багатоплідний	3,5
5.	<i>Cucurbita Moschata L.</i>	Медовий білий	7,5
6.	<i>Cucurbita Moschata L.</i>	Столовий зимовий	8
7.	<i>Cucurbita Moschata L.</i>	Биківський великоплідний	6

8.	Cucurbita Pepo L.	Дніпропетровський кущовий	5,5
9.	Cucurbita Pepo L.	Бірючекутський	4
10.	Cucurbita Pepo L.	Мозолівський	4,5

Сорти виду гарбуз мускатний, зокрема Вітамінний, Старосільський характеризуються високими лікарськими властивостями, формують плоди, що мають у своєму складі відповідно 16 : 9 мг% каротину, тоді як плоди сортів Биківський великоплідний, Стофунтовий містили лише 6 мг%. Серед сортів виду гарбуз твердокорий найвищими показниками вмісту каротину відзначився сорт Дніпропетровський кущовий – 5,5 мг%.

Отже, враховуючи одержані дані, можна зробити висновок, що вміст каротину в плодах обумовлюється видовими та сортовими особливостями роду Cucurbita, що суттєво впливає на їх фармакологічні властивості. Застосування гарбузів з високим вмістом каротину дає змогу більш повноцінно використовувати цю високовітамінну культуру у раціоні дієтичного харчування дітей, людей з різноманітними захворюваннями, саме тому отримані дані дослідження мають практичне значення, та потребують подальшого дослідження.

Література

1. Кабачки, тыква.../ Сост. И. Путьрський, В. Прохоров, П. Родионов. – Мн.: Книжний Дом; М.: «Махаон», 2000. – 96с., ил. – (Сад и город)
2. Лебедева А.Т. Секреты тыквенных культур. – М.: «Фитон+», 2000. – 244с., ил.
3. Плешков Б.П. Практикум по биохимии растений. Учеб. пособие, - М.: «Колос», 1968. – 182с.
4. Сорти овочевих і баштанних культур. За ред.. канд.. с. г. наук Поліщука В.А. – К.: 1963.- 380с.

ЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СЕГЕТАЛЬНИХ БУР'ЯНІВ ОВОЧЕВИХ АГРОФІТОЦЕНОЗІВ

Пироженко М.А., Оніпко В.В.

Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

Загальна чисельність бур'янів в Україні зараз становить біля 700 видів, до польових з них належить добра половина [5]. Сеgetальні рослини, як будь-які зелені рослини, виконують свої основні біосферні функції: беруть участь в утворенні органічної речовини, регулюють газовий склад атмосфери, є піонерами при заростанні порушених ділянок. Як і інші рослини, вони мають різноманітне прикладне значення і придатні для різнобічного використання людиною. Але незважаючи на їх важливість потрібно пам'ятати, що вони приносять величезної шкоди сільськогосподарському виробництву.

Як відмічалось раніше, бур'яни є піонерними рослинами порушених місць. Щоб рослини мали можливість швидко захоплювати такі агроценози, вони повинні мати і відповідні властивості:

1. Так як порушення природного фітоценозу не носило в більшості випадків планомірного характеру, то бур'яни повинні мати здатність "чекати" порушення. Основним шляхом "чекання" у рослин є здатність їх органів розмноження не втрачати життєздатності протягом довгого періоду часу.
2. Випадковість і обмеженість розміру порушених місць викликає необхідність у рослин, які їх освоюють, мати сукупність пристосовувань, що забезпечують швидке їх поширення по території.
3. Високий ступінь загибелі бур'янів у період вегетації зумовлює необ-